

Demeter Sándor Lóránd

A hit Isten ajándéka¹

„Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez.” (Ef 2,8)

A nemzetünket ért 2019. évi úzvölgyi megalázó események után egy ideig #ezisÚzvölgye címke alatt gyűjtöttem azokat a jogfosztásokat és sérelmeket, amelyek az erdélyi magyarságot érték. Aztán feladtam, mert olyan sok kezdett lenni belőlük, hogy a lelkenek már nyomasztó volt elviselni. Ilyen élethelyzetből kitekintve, az érintettség okán értelmezhetjük a vallásszabadságot, és mély együttérzéssel hallgathatjuk egy kissebbségi sorsban élő bibliai fiatalember történetét: Jézus születése előtt 586 évvel egy Nabukadonozor nevű babilóniai káldeus király elfoglalta Jeruzsálemet, és a templom tárgyait a maga isteneinek templomában helyeztette el. A nemesi családok jó megjelenésű és tehetséges fiait idegen nyelv használatára kötelezte. Még azt is a király határozta meg, hogy mit ehettek, mit ihatnak és idegen nyelvű, új nevet kaptak. Erős átnevelési folyamat leírását tárja elénk Dániel könyve. Nézzük közelebbről, értelmezzük újra! Mivel kezdődött az átnevelés? A jeruzsálemi templom tárgyait összegyűjtette, elvitette és a maga istenének templomában helyeztette el a hódító. Az elfoglalt ország, a legyőzött nép vallásának meggyalázásával kezdődött az átnevelési program. A vallás szabadságának eltiprásával. A vallásszabadság előtt tisztelgő lovas zarándoklat előkészítése során megkérdezték tőlem: mit tud ma üzeni ez a világnak? Miért küldetés ma a figyelmet ráirányítani a vallásszabadság eszméjére? Látszatra ez valóban kérdés lehet, ha csak annyit látunk, hogy a törvényesen bejegyzett és elismert vallások száma Romániában 18, és Magyarországon 27. Kérdés lehet, és pont ez a kérdés teszi lehetségessé, hogy elmondhassam: a vallásszabadság minden szabadság alapja. A hit, az Istennel való személyes kapcsolat formája meghatározza a gondolkodás és a teljes emberi élet mikéntjét.

Január 6–13. között Tordán ülészttek az erdélyi rendek. Az országgyűlés egy hétig tartott. Székelyföldről télvíz idején, lovas szánnal három napba telt az út oda és három napba vissza. Azok, akik meghívottai voltak az országgyűlésnek,

¹ Elhangzott Kolozsváron a vallásszabadság ünnepeén, 2020. január 13-án.

életükből két hetet szántak arra, hogy a hideg télben utazva, hideg templomban ülve az ország dolgairól határozzanak. Lejárt az országgyűlés, és 14-én útra keltek. Vajon hogyan ültek vissza szánjaikba? Elképzelem őket, ahogyan oda tettek maguk mellé a forralt bort, a pálinkát, a lábak számára felmelegített téglát és mielőtt belecsavarták volna testüket bundáikba és vastag pokrócaikba, még egy szóra egymás felé fordultak: „Azta, mekkorát mondtunk! A hit Isten ajándéka!” Vajon tényleg tudták, hogy milyen nagyot és fontosat alkottak, és a büszkeségtől düllező mellel keltek útra, vagy egyszerűen, alázatosan, mint akik számára természetes mindaz, ami történik?

Elképzeléseim és találgatásaim világán túl tény az, hogy a történések a középkortól az 1800-as évekig tartó időszakot az erős telek és nagy hidegek miatt kis jégkorszaknak nevezik. Január 13-án, a vallásszabadság napján, egy óra erejéig itt vagyunk ebben a viszonylag meleg templomban, ahol a képzeletet a csikorgó hideg nem tudja megdermeszteni. Megpróbálom hát e prédikációval mozgatni a képzeletet és a múltó idót, a dermedtségből kitüremkedő szavakkal úgy festeni le a múltat, hogy az 1568-as tordai országgyűlés és annak vallásszabadság-határozata élővé és érthetővé váljék. Ehhez segítségül hívom Passuth László író, műfordító *Víz tükrére krónikát írni* című könyvét.

Az esemény helyszíne Torda, időpontja a farsangi időszak kezdete. Passuth így kezdi leírását: Háromkirályok napjára... Ez az egyik legrégebbi egyházi ünnep. A negyedik századig ezen a napon ünnepelték Jézus születésnapját és az évkezdetet is. A negyedik századig, vagyis addig, amíg ott voltak az alakuló kereszténység bölcsője mellett vallásunk előfutárai, az ariánusok is. Az országgyűlés szellemiségéről írja Passuth: „Dávid Ferenc szelleme uralkodott a diétán a vallási türelem s a lelkiismereti szabadság jegyében. [...] Tordán az »angyali szelíd-ség« igéi uralkodtak hét rövid nap alatt.” Ebben az angyali közegben született meg a vallásszabadság törvénye, és erősítették meg azt a textusként felolvasott bibliai idézettel: A hit Isten ajándéka! Egy új esztendő elején, az angyallelkű országgyűlési képviselők által megfogalmazott törvény rendkívüli eredménye a sokarcú erdélyi együttélésnek, amelyet így méltat Passuth: „Ez a mondat nem dogma, nem is törvénycikk, csak formulázása annak, amit szabad. Mégis sarokkő – nem csak Erdély, de az egyetemes lelkiismereti szabadság dolgában messze előremutató, egyedül lehetséges kapocs olyan sokrétű közösségben, melyet sokkal több választ el egymástól, mint ami összefűzi.” Az országgyűlés időpontját, szellemiségét és annak eredményét nézve az eddig elmondottakat így összegezhetem: Torda új kezdet, jézusi alapokon.

Ennek az új kezdetnek a másnapján az országgyűlés képviselői, a nemes rendek útra keltek, hogy visszatérjenek birtokaikra. Elképzeléseim és találgatá-

saim világán túl tény az, hogy a vallásszabadság törvényét Bibliából vett idézetekkel egészítették ki, és az egészet azzal az efézusi levélrészlettel támasztották alá, amelyet ma prédikációm textusaként felolvastam: „Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez” (Ef 2,8). Az unitáriusok által használt új fordítású Bibliában így lehet olvasni. Görög eredetijét (τῆ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον·) lehet így is fordítani: „Mert jóakarattól és kedvességből éltek a hit által, amely Isten ajándéka.”; és így is értelmezni: „Istentől kaptunk ajándékot. A benne való hitet, bizalmat. Jóakarattal és kedvességgel ezt az ajándékot őrzi. Ezért élünk.” Az efézusi gyülekezetnek írja ezt Pál. Annak a gyülekezetnek, amely nevében hordozza, hogy kívánatos. Egy szabad római város polgárainak ír, egy ázsiai kikötővárosba, ahol a lakosság nagy része Dianának, a nép, a szülés és gyermeknevelés istennőjének hódolt; akinek tiszteletére olyan gyönyörű templomot építettek, hogy az akkori világ ezt állította róla: „a Nap csodásabb dolgot nem lát útja során, mint Diána templomát”. Pál két évig élt ott, és tanítványai is visszatértek ebbe a városba, ahol lelkes, növekvő gyülekezet épült. Ez a szépséges és áldott gyülekezet később nagyon megváltozott. A Jelenések könyve így szól róla: „Emlékezzél tehát vissza, honnan estél ki, térj meg” (Jel 2,5). A tordai országgyűlés határozatának alátámasztására használt efézusi üzenetnek és a köré épülő értelmezési tartománynak ezek a kulcsszavai: kívánatos, szabad, csodás, lelkes, rossz irányba változó, visszaemlékező. Az országgyűlés ilyen háttérű bibliai üzenetet épített be határozatába. Véletlen lenne a kapcsolat, az indoklás? Miért ezt a gondolatot aktualizálták? Ezekben a kérdésekben elmélkedve, a történelmi és bibliai háttérből ez emelkedik ki:

Az ezerötszázhatvannyolcasok Biblia-, politikai helyzet-, történelem- és kultúraismeretüket hasznosították akkor, amikor a vallásszabadság törvényét megfogalmazták. Tisztában voltak vele, hogy a vallásszabadság minden szabadság alapja. A hit, az Istennel való személyes kapcsolat formája meghatározza a gondolkodás és a teljes emberi élet mikéntjét. Amikor azt mondjuk: a hit Isten ajándéka, akkor az unitárius örökség az erdélyiségnek ezt a kincsét – Szent Grálját – tiszteli, őrzi és éli. Maradjon is így.

Ünnepi istentiszteletünkön az énekeskönyvnek olyan zsoltárait énekeljük, amelyek Thordai János unitárius költő és zsoltárfordító szerzeményei, akinek éppen a mai napon van évfordulója. Egyik zsoltárában így fohászkodik: „Igazlító szent Úristen, halld meg az én szómat”. Így fohászkodom én is a vallásszabadság örökségének megértéséért és megmaradásáért. Az 1956-os események megtorlási sorozatában a vallás képviselőjeként, koholt vádak alapján elítélve került börtönbe egyházunk egykori püspöke, dr. Erdő János. Börtönviseltsége még hitele-

sebbé teszi a lelkiismeret szabadságát féltő szavait: „Akik elfelejtik a múltat, kénytelenek azt megismételni. Azok pedig, akik emlékeznek a múltra, benne útmutatást találnak a jelenre és a jövőre egyaránt, s gazdag hagyományt tudnak feleleveníteni. Mi megtanultuk a múltból, hogy sok idő és tapasztalat szükséges, amíg az ember eljut annak felismerésre, hogy egyetlen dogma sem érdemli meg, hogy érette szembeszálljunk és vétkezzünk, az emberség és a szeretet ellen.” (*Dávid Ferenc és a vallási türelem problémája*)

A felmelegedő tavaszi időben feleségem szebbnél szebb muskátlikkal díszíti a parókia ablakait, lépcsőit, kiskertjét. Ez nem csak régi szokás Székelyföldön, hanem annak is jelzése, hogy a portán élet van. Télelőn, amikor hidegre fordul az idő, ezeket a muskátlikat visszametszi, én pedig ládámban lehordom a pincébe. Valahányszor a tél folyamán belépek a pincébe, látom ezeket a szomorú virágcsonkokat, de ugyanakkor látom bennük a nyár pirosan és fehéren pompázó szépségeit és az eljövendő reménységét. A hit szabadsága és ajándéka nélkül olyanok vagyunk, mint a pince sötétségében szomorkodó muskátlicsonkok. Ahogyan azt János Zsigmond sokszor hangoztatta a Dávid Ferencről kölcsönvett szavakkal: „A szabadság nélküli, bilincsbe vert lélek csak pince-világosságban sínylődő színtelen virág. [...] A »bércre esett« fa a világosság felé törekszik, s így minden mellette álló fát túl akar nőni. De egy szál magában emelkedik felfelé az ég felé, és nem elnyomva a mellette levőket.” (Léta Sándor: *Lelki útravaló*)

Tündököljön még soká Erdély Kárpát-koszorújában a vallásszabadság virága.

Ámen.